

GULDKANT ELLER LIVETS

SANNA ANSIKTE

– Att söka sig in mot centrum

Av Marianna Agetorp

Begravningar är ofta inspirerande för livet. Så får man kanske inte säga i detta framgångstänkande, konsumtionsinriktade ungdomsförklarade land. Men aldrig är väl livet så nära som när döden står och håller om oss. Ett förklarat ljus kan också de dagarna få. På en begravning hörde jag en gång en högkyrklig präst tala till sin djupt fromma och av mystiken präglade mor som "gått hem" att Gud var hennes "guldkant i livet", och i förstone kunde det nog låta vackert, ja nästan rart. En guldrum som ramar in, ger stadga åt livet. Förgyller, glimmar till. Men jag kände inte igen mig, varken i den döda kvinnans liv eller i mitt eget, som jag alltid måste relatera till för att förstå. För mig är Gud livet själv, eller Kraften eller Det Heliga som jag föredrar att kalla det obeskrivbara så mycket mer än en guldkant. Ja, det är allt. Allt i mitt liv. Allt i min död. Det heliga är inte frikopplat från mig. Min kropp, min andning är en del av det.

Och under 2000-talet tycks det mig som om det inträtt en förändring. Det är nästan normalt att ha en andlig tro. Att söka det som är större i livet. Och då menar jag inte att tron måste vara kopplad till en särskild religion. Det är idag fler som har tröttnat på att böja knä inför Mammons eviga altare. Konsumtionens juveler kan inte mätta den tänkande människan längre. Inte ens vetenskapen kan stävja denna hunger. Men vetenskapen behövs för att jag skall förstå vad det är att vara människa. Den moderna vetenskapen gör inte min bild av Gud klarare, men jag får nya ord, nytt språk för att förklara det oförklarliga. Mina minimala celler, genbeståndets magnifika tal, DNA-kodernas enorma räckvidd bakåt – och hur de förs vidare. Ja, ändå, fast vetenskapen kommit så långt, när jag i mitt hjärta den tron att de största frågorna är kvar. Och det räcker inte med ett långt liv för att få uppleva svaret. Troligtvis är dödens samgående med den eviga materien, upphov, verkan och synergi det sällsammaste sättet för att komma närmre varats grund.

2000-talet har öppnat upp för en vidare syn på var människans andliga hemvist har sina rötter. Men religionerna, de etablerade, vrider sig kring sin egen axel. De känner hotet stort. Tänk om människan börjar söka själv? Inte tror på övermakt, dogmer och religiösa företrädare. Ja, jag hoppas innerligt att Människan, med stort M, äntligen tagit sig ur Paulus spädbarnsålder.

Och den som lever på mjölk är ett spädbarn och kan inte fatta en undervisning om rättfärdighet. Den fasta födan är till för vuxna, för dem som träget har övat upp sina sinnen till att skilja mellan gott och ont. Heb.5:1-143. Kanske har vi äntligen vuxit upp och blivit vuxna.

Jag växte upp i kyrkan, fick bokstavligen bibeln, dogmerna, postillorna och psalmerna via modersmjölken. Den tid som andra i min generation satt på bio, vid TV och radio, satt jag oändligt långsamma timmar i omgivningens alla kyrkor. I dag går jag mycket sällan dit, och vill jag till kyrkan så är det bara för

Foto: Marianna Agetorp

doften av släckta och tända ljus, den kvardröjande rökelsen och den andlighet och mänskligt sökande längtan som genom många år ändå stannat kvar mellan dess åldrade byggstenar och trätiljor. De spröda tonerna som för länge sedan klingat ut dallrar ännu längst uppe vid de välvda fönstren, vilar där på solens infallande strålar. Där kan det dolda Gudsansiktet skymta fram för min blick.

Bördor

Det är så mycket vi bär med oss i den livets svarta ryggsäck som tynger. Alla behöver vid olika tider i livet stanna upp och bli varse; ”Vad har jag i ryggsäcken?” , ”Varför är den så tung?”

Min barndom var full av lagar, påbud, och förutom de som Moses lyckades få med sig ned från Sinai berg fick jag ett stort antal till. De andra hade räckt till och blivit över.

- § Du skall inte tro att du är nåt.
- § Vi har inte kommit hit för att ha kul.
- § Du skall älska alla andra mer än dig själv.
- § Den som inte arbetar skall inte hellre äta.
- § Allt som är roligt är synd.
- § Ytan är viktigare än insidan.
- § Att tvivla och ifrågasätta är synd.
- § All överhet är av Gud.
- § Håll god min.
- § Lagen är viktigare än nåden.
- § Gud straffar alla förr eller senare.
- § Det finns synder som inte kan förlätas.

Listan kunde gjorts oändligt mycket längre. Jag tar bara några exempel som jag fann i min ryggsäck. Inte ett enda av dessa tyckte jag var av värde att bära på längre. Ja, jag var beredd att lämna hela den tunga ryggsäcken vid livets väggkant. Men lättare blev den efter terapi, drömgruppsarbete, studier och eget idogt förståelsearbete. Den största inspirationen och nödvändigheten var att jag inte ville att mina egna barns ryggsäck skulle tyngas av min. Sen vet jag att varje barn en dag måste göra detta jobb som vuxen när den tiden kommer, men medvetenhet i relationen med barnen är mer än viktig.

Bryta ny mark

Mitt eget liv har vid olika tider brutit ny mark, sökt sig nya vägar. Ebb och flod

har växlat liksom de olika livsårstiderna. Den största förändring som för mig själv blev så märkbar var när jag insåg, ja faktiskt hörde vad jag själv sa till min spegelbild. Allt dåligt, osant anklagande jag, överöste jag mig själv med. Utan egentlig anledning. Det var bara där, detta tysta bedömande, i min vardag. Och jag förändrade detta medvetet, med min vilja. Det fick helt enkelt vara nog. Jag började tilltala mig själv med goda, uppskattande och berömmande ord. Jag tog med mig själv i min viktigaste vänkrets. Behandlade mig själv som jag ville att andra skulle behandla mig, och som jag med självklarhet behandlade andra. Jag kunde säga till mig själv, till min faktiska spegelbild i badrummet "Så bra att du har kommit upp i dag med." "Nu tar vi nya tag." "Hur har du det?" "Så vacker du är." "Tänk vad mycket du har fått gjort i dag." "Gå nu och vila dig, du ser trött ut." "Jag tror att Du klarar det här" och den enkla typen av "Hej jag ser Dig." Ibland blev de viskande samtalen längre. Ja, det blev uppmuntrande dialoger med mig själv. Och som alla, så svarade jag också an till detta. Jag rätade min ryggrad. "Kom till mig själv" som det beskrivs om den "förlorade sonen" i Luk 15:17. Även om det i översättningen står "kom han till besinning", så lär grundtexten vara just att komma till sig själv. För att må väl behöver vi försonas med våra liv, vårt ursprung och långsamt acceptera livet med den vuxnes ögon. En stor förändring för mig tillkom också utifrån behovet av tystnad och egen tid.

Vårt behov av tystnad

Livet bär på många behov, önskningar. Ja behov eller önskan, vad är vad? Önskningar har vi många och skiftande, men vad behöver vi för att må väl? Behöver jag verkligen en bärbar dator? Går det inte lika bra att ta skrivboken med ut i trädgården, och sedan fram emot kvällen skriva in allt på den stationära datorn? Ett vet jag, sedan behovet nu blivit mer än vild önskan, att jag slipper dubbelarbetet, att jag kan sätta mig var jag vill på trädgårdens alla bänkar, och utföra mitt skrivarbete. Vad jag dock uppskattar mest är den lilla platta tingestens tystnad. Inte mycket mer än en pennas raspande. För det är tystnaden jag söker. Fläktar som syresätter miljön, lysrör som surrar, och kylskåp som darrar i frostprocessen, visst har jag full förståelse för dess olika nyttoområden, men varje gång jag investerar i nya maskiner så är det deras diskreta ljud jag frågar efter. Helst vill jag inte ha något ljud! Vill bara tystnad. När familjen är bortrest är det tystnaden jag söker. Drar ut telefonjacket. Talar in ett hälsningsmeddelande om att jag läser mina mail, de andra får återkomma. Trädgården talar ett tyst språk. Jag nästan ser hur Hundrovan och Humlen växer till, men ljudlöst hämtar de näring från jorden och svingar sig uppåt. Trädgården kan vara den tysta plats där tankarna kan få bli till, omformas och hitta nya färör att färdas i. Där min trädgård är belägen finns inga grannar, därför heller inga bullrande gräsklippare. En gudagåva och något jag är mycket tacksam för.

Dock vet jag att alla inte har samma tystnadsbehov som jag själv, men tystnad kommer i framtiden att bli en allt större bristvara, något attraktivt och eftersökt. Ingen annan ger oss tystnaden. Vi måste själva aktivt uppsöka den. Och det var här mitt behov av meditation började. Det gestaltade sig utifrån ett inre behov av egen tid. Den fanns helt enkelt aldrig. Varken dag, kväll eller morgon. Så det enda jag kunde göra, under denna tid när barnen var små, var att stiga upp en timme tidigare varje vardagsmorgon. (Vilket var en enorm bedrift för mig som inget hellre vill än att sova till långt upp på dagen) Men jag tog mig upp ur sängen, smög ned i köket. Kokade mig en kopp te och satt sen där en timme i tystnad i min gungstol. Världen utanför domnade bort. Ingen telefon ringde. Ingen störde. I egna tankar. I egen tid, i eget rum. Inga under inträdde under denna tid. Inga drastiska förändringar. Jag bad inte. Läste inte. Var bara i stillhet och OVERKSAMHET: Och så oändligt skönt det var. Tids nog var det dags att väcka man och barn, duka fram frukosten, skotta gårdsplaner, packa skolväskor, och organisera upp dagen, men min egen timme var min. Och det största undret var att ingen, inte ens jag själv krävde, begärde något av mig själv. Jag bara berömde mig inåt, uppmuntrade mig, såg till och med kärlek mot min trötta spegelbild.

Och när min dotter en dag bad om eget rum hörsammade jag detta med glädje och förståelse. Ett gott livstecken, en sorts ”medvetenhet” om att hon var ett ”Själv”. Det sådde ett frö också hos mig; ”Jag vill också ha ett eget rum”. Vägen dit var lång. Önskan var svår att förklara, svår att ta emot. Men det blev ett eget rum, som också förstärkte detta egna inre rum jag hade skapat. Och det blev inte skilsmässa som vännerna otillfrågade undrade.

Denna längtan ledde vidare. Till reträttgårdar och meditationskurser. Men det är fortfarande jag själv som aktivt måste söka denna stillhet. Och alla som försökt få tyst på den envisa flugan en tidig sommarmorgon vet den ensamma flugans makt över rummet.

Så kan också de störande tankarna mala, oron. Men det gäller att inte låta tankarna och oron få fäste. Ett arbete som det tar återstoden av mitt liv att öva mig i. I den tystnaden som uppstod tillkom också allt mer dagboksskrivandet, som sedan blev till dikter.

Att vara sann

Att inte ljuga lärde jag tidigt. Det var bara otänkbart. Och inte heller lönt. ”Gud” såg ju ändå allt! Men att manipulera sades det inget om, var inte ens förbjudet enligt bibeln, och vuxna, lärde jag mig snart, var förfinade experter och ”förebilder” på det. Jag nyttjade det för livsviktiga syften. Ja, jag kan säga att det är många barns sätt att överleva, finna sin riktning i livet, när den egna sanningen inte kan tas emot av omgivningen. Min livsriktning kom att formas, otänkt, ”jag är sann”. Sann mot mig själv. Mot min inre väg, mot min

Foto: Marianna Agetorp

inre kallelse. Men vägen dit var lång och ibland är det fortfarande svårt att se vad som är manipulation och vad som är sanning.

Sanningen är min kallelse, mitt uppdrag, och den fördjupas ju mer jag dras in mot mitt eget centrum. Mitt livs största och svåraste utmaning, särskilt inom en religiös föreställningsvärld där bibelns skrivna ord är ”den enda sanningen”. Varje människa har rätt till sina egna misstag. Det går inte att leva efter andras. Också misstagen behöver rum, plats i våra liv. Jag själv är ”första person”, mitt första ansvar. Sann självskhet är också ovanifrån given. Sedan är det inte tänkt att den skall stanna där. Mottagande öppnar för givande. Givande måste också öppna för mottagande. I samma person. Utan den tvåsamheten ingen balans. Givandet och tagandet är samma gest, rörelse.

Böcker

För att växa som människa behövs näring, ja en väl sammansatt näring som ser olika ut för oss alla och skiftar under livets olika åldrar. Böckernas oerhörda mångfald och innehåll har varit ett av mina viktigaste ”näringsintag” under livet. Listan kan göras nästan hur lång som helst. Två böcker vill jag särskilt nämna ”Grå är hoppets färg” av **Irina Ratusjinskaja** och ”Det förstörda livet” Dagböcker och brev av **Etty Hillesum**. Två böcker som utifrån två människoliv beskriver livets pågående process mot mognad, inre fördjupning och upphöjt liv. Trots mycket smärtsamma livsomständigheter. Öppna nakna människoliv som inte utelämnat något, varken smärtan, den erotiska kärlekens dalar och fröjder, sorgen och livets alla kaostillstånd, och gått medvetet fria igenom. Otroligt mycket finns att säga och lära om dessa båda böcker. Men kanske viktigast av allt; deras livshållning går att efterfölja. De skrev sina liv. De memorerade, de vägrade att bli offer. Dagbokens enkla form är nog den enklaste terapi som ges oss; att tydligt gå in för att umgås med kärnan i sitt eget liv är läkande. Ytan och alla egots roller vi spelar får bli likt kläder vi växer ur, väljer bort eller lägger på livets renande eld. Böckerna lär mig att du själv kan bli Din trognaste vän. Etty Hillesum mognar fram till en befriande gudsbild. Inte heller inför Gud gör hon sig till offer eller ynklig varelse. Tvärtom tar hon ansvar för Gud. Lovar att ”ge honom alla blommor” under sin kommande livsväg. Vill att Gud skall ha det ”bra hos henne”, hon vill ”bära Gud” genom mänsklighetens mörkaste period av krig, förnedring och övergrepp. Det är en förebild att leva med. Ett nytt förhållningssätt till livets sanna ansikte.

Skapande trädgård

Jag tror alla människor vid olika tider i livet hittar tillbaka till barndomens lek. Som vuxna kallar vi det skapande, konstnärlighet, sport, rekreation och fritidsintressen. För en del blir den leken en livsnödvändighet. Konsten är kanske att bevara lekfullheten även efter att den blivit del av vårt levebröd.

Foto: Marianna Agetorp

Min barndoms lek i skog och trädgård blev mitt sätt att leka som vuxen, att skapa, att odla mig själv och att få utlopp för mitt livs pulserande erotik. Leken blev ofta allvar och hårt grovt vuxenarbete, men också i det lekte jag, glömde tiden, glömde vuxenmästen, andra "viktigheter" och gav rum för själens längtan. Skapande är för mig en lek. Lek med material jag älskar. Naturliga material. Skrot som andra lämnat ser jag skönhet i. Det rostiga föremålen skadade av tidens gång, av flitig användning. På japanska kallar man dessa föremål, denna patina för Wabi-Sabi (Wabi-Sabi av Leonard Koren).

Och så kom då äntligen rynkorna! De första visade sig någonstans på halsen. Äntligen "rynkmändig". Äntligen 40, den ålder som hägrat för min inre syn sedan jag var mycket ung och sett upp till modiga, självständiga fria kvinnor som gjorde det de ville, sa det som föll dem in, var ärliga, tydliga, säkra och verkade gå in för att uppfylla sina drömmar. Ja, det var sannerligen inte många av det slaget. Med det räckte att ha sett ett par för att längta till denna kvinnliga glansålder.

Idag åldras jag med min förfallna trädgård vars "bäst före-datum" redan gått ut. Men den är min tröst, min förlåtande trädgård där också det förfallna blir till ny skönhet.

Trädgård i regn

Regn dag ut och dag in. Andra klagar. Själv får jag allt mindre gjort. Vill inte vara ute i det blöta. Sitter mest på verandan när jag får en stund över. Men mellan skurarna är det mycket arbete som måste ned i jorden. Lökar för nästa år. Ogräs som kväver älskade rariteter, rosbuskar som helt tagit över gångstigarnas vandringsutrymme. Så det är bara att ta på arbetskläderna, modell grövre. Vilan och stillheten får jag söka i handens medvetna rörelse. För jag har inte längre bråttom, inte ens med alla måsten i trädgården. Jag är min egen trädgårdsmästare. Jag har ett eget inre livsviktigt uppdrag jag hela tiden måste värna om – att medvetet vara närvarande i det jag gör, det jag inte gör, det jag drömmer om och det som innerst är. Så blir också trädgården en bild, ett evigt föränderligt ansikte, för livet för Gud för det ofattbara. Och för livets inneboende bultande lust. Jag älskar. Därför är jag människa.